

З НАГОДИ ПРОВЕДЕННЯ X МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ФАКТОРИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ ОРГАНІЗМІВ»

14–18 вересня 2015 року в м. Чернівці на базі Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відбудеться наукове свято, свято української біологічної науки — ювілейна, X Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів». Свято тому, що наша біологічна наука бурхливо розвивається і здобуває не лише нові знання про живе, а й закладає основи сучасної біотехнології, біомедицини, селекції. Тому, що наша Конференція — це чудова нагода зустрітися разом і познайомитися з досягненнями світової та вітчизняної біологічної науки, почути думку колег щодо своїх власних досліджень. Як кажуть у народі — і на людей подивитись, і себе показати.

Конференція відбудеться у славетному Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича — визнаному лідерові серед університетів нашої країни, особливо відомому працями своєї біохімічної, молекулярно-біологічної і біотехнологічної школи. Чудово, що представники цих шкіл є в складі Міжнародного наукового і організаційного комітету конференції, братимуть активну участь у роботі цієї конференції, планують виступити як з пленарними, так і з секційними та стендовими доповідями. Користуюсь нагодою, щоб щиро подякувати керівництву та співробітникам Університету за надану можливість провести конференцію та за допомогу в її організації.

Усі попередні конференції відбувалися теж як велике наукове свято, в якому мали за честь взяти участь провідні представники біологічної, сільськогосподарської, медичної науки. У роботі конференцій брали участь представники різних країн — України, Росії, Білорусі, Азербайджану, Киргизстану, Латвії, Угорщини, Польщі, Ізраїлю, США, Великобританії, Канади тощо. Пленарні і секційні доповіді представляли вчені зі світовим ім'ям. Коротко наукову роботу проведених конференцій проаналізовано у статтях [1–9].

Нагадаю, що у 2002 р. президія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова (УТГіС) вирішила провести наукову конференцію «Фактори експериментальної еволюції організмів», присвячену ювілеям видатних українських генетиків і селекціонерів, а саме 120-річчю від дня народження **А. О. Сапсгіна**, 100-річчю від дня народження **Д. О. Долгушина**

та 100-річчю від дня народження **О. С. Мусійка**. Обираючи назву (головний напрям конференції), виходили з відомого вислову М. І. Вавилова «Селекція — це еволюція, що спрямовується волею людини». Головним завданням конференції був аналіз досягнень та визначення сучасних проблем прикладної біології, зокрема проблем прикладної генетики і селекції, а також біотехнології.

Ця конференція відбулася 30 вересня — 2 жовтня 2003 р. у м. Алушта, Автономна Республіка Крим, Україна. Її головними науковими напрямами було визначено такі напрями: «Генетико-біотехнологічні прийоми розширення генетичної мінливості рослин і тварин», «Спеціальна генетика господарсько-корисних ознак рослин і тварин», «Використання фундаментальних досліджень у практичній селекції», «Сучасні методи біотехнології у створенні нового покоління сортів і гібридів у культурних рослин», «Використання молекулярних маркерів та трансформаційних технологій у селекції й відтворенні рослин і тварин», «Методи мікроклонального відтворення цінних генотипів рослин та їхнє зберігання в культурі *in vitro*». У конференції взяли участь 48 науковців — представників академічної, сільськогосподарської і університетської науки із п'яти країн, а саме України, Росії, Білорусі, Німеччини, Ізраїлю. Було заслухано і обговорено 13 пленарних та 24 доповіді на засіданнях секцій. Надіслані за матеріалами конференції 96 наукових статей опубліковано у збірнику наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» (К.: Аграрна наука, 2003, 464 с.).

Аналіз результатів конференції, проведений президією УТГіС, показав наявність великого інтересу до обговорюваних наукових проблем, і, за відгуками учасників конференції, актуальність наукового напрямку, визначеного назвою конференції. Тому було прийнято рішення такі конференції проводити регулярно. І, в результаті, конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» набула статусу міжнародної і почала проводитися практично щорічно (за винятком років, у які відбувалися чергові з'їзди УТГіС, — 2007 р. та 2012 р.). I–VIII конференції відбулися в м. Алушта, IX конференція — в м. Умань на базі Національного дендропарку «Софіївка»

НАН України, а X конференція, як уже згадувалося, — відбудеться у м. Чернівці.

До початку кожної конференції виходив у світ збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів», у якому публікувалися роботи, подані згідно з науковими напрямками, що планувалися до розгляду на даній конференції. Уже починаючи з першого збірника, він відразу привернув до себе увагу як читачів, так і авторів. У цьому збірнику 216 авторів із України, Росії, Білорусії і Німеччини опублікували 96

статей з шести наукових розділів (табл. 1–3). Тому президія УТГіС прийняла рішення продовжити не лише проведення конференції, а й видання однойменного збірника наукових праць. Увага з боку науковців до цього збірника весь час зростала, і він став щорічним. З 2008 року почало виходити два томи щорічно, об'єм кожного з яких складав понад 28 умовних друкарських аркушів.

Слід підкреслити, що як конференцію, так і однойменний збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» запо-

Таблиця 1

Відомча приналежність авторів статей збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів»

Рік	Том	Кількість опублікованих статей, шт.				Всього статей*
		академічні установи	вищі навчальні заклади	установи аграрної науки	інші заклади	
2003	б/н	37	9	44	12	96
2004	2	35	15	31	5	77
2006	3	70	34	45	4	143
2008	4	44	28	17	20	99
	5	46	19	41	9	106
2009	6	45	31	24	4	92
	7	62	18	14	20	92
2010	8	47	33	30	5	105
	9	66	24	15	18	106
2011	10	63	44	45	9	128
	11	60	29	21	26	117
2013	12	61	40	19	4	87
	13	54	26	45	10	89
2014	14	45	25	9	3	62
	15	44	22	27	5	63

* Окремі статті представлено кількома авторами з різних установ.

Таблиця 2

Результати кількісного аналізу публікацій у збірнику «Фактори експериментальної еволюції організмів»

Рік	Том	Об'єм ум. д. а.	Кількість статей	Кількість авторів	Кількість статей з країни, шт.*			
					Україна	Росія	Білорусь	інші країни
2003	б/н	27,0	96	216	81	14	3	1
2004	2	24,3	77	191	61	7	4	2
2006	3	39,8	143	447	106	21	8	8
2008	4	28,8	99	309	64	28	7	—
	5	29,6	106	342	77	19	11	3
2009	6	28,2	80	270	57	22	7	3
	7	29,6	92	341	70	24	1	—
2010	8	29,1	105	288	60	37	4	4
	9	30,9	106	402	68	33	6	7
2011	10	38,2	128	421	70	45	11	15
	11	34,6	117	433	85	31	3	3
2013	12	43,2	87	281	59	28	6	4
	13	42,0	89	327	65	23	7	8
2014	14	30,2	62	199	43	19	1	4
	15	32,1	63	232	59	4	—	4

* Окремі статті представлено кількома авторами з різних країн.

Розподіл статей збірника за науковими розділами

№ роз-ділу	Рік видання, том, назва розділу	Статті, шт.
2003, б/н		
1	Генетико-біотехнологічні прийоми розширення генетичної мінливості рослин і тварин	17
2	Спеціальна генетика господарсько-корисних ознак рослин і тварин	23
3	Використання фундаментальних досліджень у практичній селекції	23
4	Сучасні методи біотехнології у створенні нового покоління сортів і гібридів у культурних рослин	12
5	Використання молекулярних маркерів та трансформаційних технологій у селекції й відтворенні рослин і тварин	6
6	Методи мікроклонального відтворення цінних генотипів рослин та їхнє зберігання в культурі <i>in vitro</i>	10
2004, т. 2		
1	Загальні питання еволюції рослин і тварин	8
2	Еволюція рослинних геномів <i>in vitro</i>	5
3	ДНК-технології: нове в еволюції генів і геномів	3
4	Молекулярна екологія тварин і рослин	5
5	Популяційно-генетичні наслідки екологічних катастроф на прикладі Чорнобиля	6
6	Генетично-модифіковані організми	5
7	Нове у методах оцінки селекційного генетичного матеріалу і генетика мікроорганізмів	29
8	Оцінки сорто- і породоресурсів	13
2006, т. 3		
1	Еволюція геномів у природі та експерименті	13
2	Молекулярна структура та організація геномів	19
3	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	35
4	Експериментальний мутагенез	10
5	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	12
6	Технології <i>in vitro</i>	20
7	Біотехнології у медицині та сільському господарстві	30
8	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	2
2008, т. 4		
1	Загальні питання еволюції	11
2	Еволюція геномів у природі та експерименті	17
3	Молекулярна структура та організація геномів	18
4	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	29
5	Генетика людини та медична генетика	22
6	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	2
2008, т. 5		
1	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	53
2	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	20
3	Біотехнології в медицині і сільському господарстві	33
2009, т. 6		
1	Загальні питання еволюції	7
2	Еволюція геномів у природі та експерименті	15
3	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	33
4	Прикладна генетика і селекція	37
2009, т. 7		
1	Молекулярна структура та організація геномів	17
2	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	6
3	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	18
4	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	17
5	Генетика людини та медична генетика	22
2010, т. 8		
1	Загальні питання еволюції	6
2	Еволюція геномів у природі та експерименті	11
3	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	43
4	Прикладна генетика і селекція	45

№ роз-ділу	Рік видання, том, назва розділу	Статті, шт.
2010, т. 9		
1	Молекулярна структура та організація геномів	14
2	Механізми взаємодії та експресії генетичних систем	12
3	Технології <i>in vitro</i> : проблеми та перспективи	16
4	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	38
5	Генетика людини та медична генетика	23
6	Питання викладання генетики, еволюції та біотехнології	3
2011, т. 10		
1	Структура і функції хромосом	18
2	Проблеми екогенетики	14
3	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	47
4	Прикладна генетика і селекція	48
2011, т. 11		
1	Еволюція геномів у природі та експерименті	22
2	Молекулярна структура та організація геномів	15
3	Біотехнології у сільському господарстві та медицині	54
4	Генетика людини та медична генетика	25
2013, т. 12		
1	Еволюція та біосфера	4
2	Еволюційна екологія та екогенетика	16
3	Еволюція геномів у природі та експерименті	22
4	Клітинні, генні та молекулярні біотехнології	37
5	Історія біології	6
2013, т. 13		
1	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	28
2	Прикладна генетика і селекція	41
3	Генетика людини та медична генетика	20
2014, т. 14		
1	Еволюційна екологія та екогенетика	8
2	Еволюція геномів у природі та експерименті	11
3	Епігенетика і генетика розвитку	6
4	Структура і функції хромосом	5
5	Аналіз та оцінка генетичних ресурсів	11
6	Генетика людини та медична генетика	15
7	Історія біології	5
2014, т. 15		
1	Клітинні, генні та молекулярні біотехнології	34
2	Прикладна генетика і селекція	28

чатковано на самому злеті підвищеної уваги до проблем біології, біомедицини, біотехнологій та еволюції органічного світу. Про досягнення в цих напрямках науки, зокрема, про розшифрування геному людини і найважливіших сільсько-господарських рослин і тварин, успіхи в генній терапії, клонування вищих ссавців, відкриття стовбурових клітин і вирощування для медицини на їх основі тканин та окремих органів людини, створення і застосування у виробництві трансгенних рослин і тварин тощо, практично щодня говорили і говорять не лише солідні і авторитетні засоби масової інформації, але й так звані бульварні видання. Пояснення цьому явищу лежить на поверхні — у суспільному розвитку настала

ера біології і біомедицини. Насамперед, це стосується розвитку молекулярної біології та молекулярної генетики і створення на їхній основі по суті нової галузі знань — генетичної інженерії. Уже сьогодні успіхи біологічних наук досягли того рівня, коли можна говорити про їх визначальний вплив на рівень якості життя людини, перш за все на її здоров'я, тривалість повноцінного творчого життя і (прогностично) про можливе безсмертя людини як індивідуума.

Завданням і конференцій, і збірника наукових праць за їх матеріалами є висвітлення теорії, стану і проблем, методів і результатів досліджень у галузі генетики, селекції та сучасної біотехнології, а також історії та впливу цих наук на розвиток те-

орії еволюції та суміжних напрямків біології, медичних і сільськогосподарських наук. Велика увага приділяється також дослідженню генетичних ресурсів і вивченню та збереженню біологічного різноманіття. Важливе місце в роботі конференції займають питання та шляхи практичного використання досягнень генетики, селекції і біотехнології у сільському господарстві, медицині та деяких галузях промисловості, зокрема біотехнологічної. Розглядаються на засіданнях і друкуються у збірнику матеріали експериментальних досліджень, оглядові та практичні статті з теорії еволюції; про клітинні та молекулярні основи сучасної біотехнології, генетичної інженерії та генної терапії; молекулярні основи спадковості і мінливості організмів; проблеми і методи регуляції спадкової мінливості та реалізації генетичної інформації; останні досягнення в галузі як теоретичних основ селекції, так і її практичних досягнень тощо. Значне місце надається висвітленню завдань і проблем впровадження генетико-селекційних, молекулярно-біологічних і біотехнологічних методів у практику селекційної роботи з тваринами, рослинами і мікроорганізмами, використанню ге-

нетичних, молекулярно-генетичних, генно-інженерних методів, а також методів клітинної біології і клітинної інженерії у галузі генетики людини і медичної генетики, а особливо — ефективності застосування цих методів (табл. 3).

Важливим завданням також є висвітлення внеску видатних учених, перш за все — вітчизняних та учених, що мають українське коріння, у названі наукові напрями світової науки. Кожну конференцію і кожен збірник присвячено ювілейній даті одного чи кількох учених або ж ювілею видатної події у науці, наприклад ювілейній даті від часу заснування Української академії наук (нині — Національна академія наук України) чи ювілейній даті від часу заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка (табл. 4). Останні, 16-й та 17-й, томи збірника присвячено 150-річчю від часу публікації робіт **Грегора Менделя** «Досліди над рослинними гібридами», що започаткували науку генетику, а також 110-річчю від дня народження уродженця м. Чернівці, знаменитого біохіміка **Ервіна Чаргаффа**, який, по суті, започаткував молекулярні дослідження ДНК, і 75-річчю від

Таблиця 4

Визначні дати і ювілеї вчених, яким присвячено окремі випуски збірника

2003 б/н	120-річчю від дня народження А. О. Сапегіна 100-річчю від дня народження Д. О. Долгушина 100-річчю від дня народження О. С. Мусійка
2004 т. 2	125-річчю від дня народження В. Я. Юр'єва 120-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена 105-річчю від дня народження В. П. Зосимовича
2006 т. 3	100-річчю від дня народження С. М. Гершензона 100-річчю від дня народження П. К. Шкварнікова
2008 т. 4, т. 5	90-річчю від часу заснування Української академії наук
2009 т. 6 т. 7	200-річчю від дня народження Чарльза Роберта Дарвіна 125-річчю від дня народження І. І. Шмальгаузена
2010 т. 8, т. 9	110-річчю від дня народження Теодосія Григоровича Добжанського
2011 т. 10 т. 11	120-річчю від дня народження Л. М. Делоне 90-річчю від дня народження Р. Г. Бутенко
2013 т. 12 т. 13	150-річчю від дня народження В. І. Вернадського 95-річчю від часу заснування Української академії наук
2014 т. 14 т. 15	180-річчю від часу заснування Київського національного університету імені Тараса Шевченка 100-річчю від дня народження Нормана Ернеста Борлоуга
2015 т. 16 т. 17	150-річчю від часу публікації робіт Грегора Менделя «Досліди над рослинними гібридами» 110-річчю від дня народження Ервіна Чаргаффа 75-річчю від дня народження Ю. М. Сиволапа

дня народження видатного генетика і селекціонера рослин, віце-президента УТГіС, академіка НААН України **Ю. М. Сиволапа**.

Хочу підкреслити, що у 2014 р. збірник наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів» перереєстровано у Державній реєстраційній службі України, співзасновниками збірника тепер є Українське товариство генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова та Інститут молекулярної біології і генетики НАН України. Друковане періодичне видання «Фактори експериментальної еволюції організмів» включено до Переліку наукових фахових видань України у галузі біологічних наук (наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279). Вважаю це великим досягненням нашого Товариства — ми чи не єдина громадська організація України, яка має два друкованих періодичних видання (друге — це журнал «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів»), які видаються на громадських засадах і включені до Переліку наукових фахових видань України.

Оргкомітет і Міжнародний науковий комітет конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також редколегія однойменного збірника наукових праць розраховують і на подальше зростання активної участі читачів і авторів у роботі конференції. Сподіваюся, що дослідники систематично братимуть участь у дискусіях, які щороку проводяться за матеріалами публікацій у збірнику на Міжнародній конференції.

Це сприятиме поглибленому обговоренню не лише оригінальних теоретичних наукових робіт, а й прикладних питань, які цікавлять широкий загал, а також проблем, що стосуються подальшого розвитку біотехнологій, однією з яких є селекція. (Згадаймо ще раз, що, за визначенням М. І. Вавилова, «селекція — це еволюція, що спрямовується волею людини». Очевидно не меншою мірою це визначення стосується й сучасної біотехнології, зокрема, клітинної і генетичної інженерії.)

X Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» відбуватиметься у надзвичайно складні для України часи, і тому особливо саме зараз наше завдання, завдання українських учених полягає в тому, щоб бути на рівні сучасної науки та зробити свій достойний внесок у генетику, селекцію, сучасні біотехнології, а також у подальший розвиток теорії еволюції органічного світу і використання здобутків світової науки на благо України, українського народу.

Ми чекаємо від Вас, шановні і дорогі автори, читачі збірника «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також учасники однойменної Міжнародної (вже десятої!) конференції рекомендацій, конкретних порад та побажань, які будуть прийняті з увагою та вдячністю. Привітаємо ж один одного з початком X Міжнародної конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів» і виходом у світ 16-го та 17-го томів однойменного збірника наукових праць за матеріалами цієї конференції!

Головний редактор збірника, Голова Міжнародного наукового комітету і оргкомітету I–X-ї Міжнародних наукових конференцій «Фактори експериментальної еволюції організмів», Президент Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, член-кореспондент НАН України, професор В. А. Кунах

ЛІТЕРАТУРА

1. У президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова // Вісник Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. — 2004. — 2, № 2. — С. 301–302.
2. Кунах В. А. III Міжнародна конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Там само. — 2006. — 4, № 2. — С. 303–307.
3. Дубровна О. В., Лялько І. І. IV Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Там само. — 2008. — 6, № 2. — С. 369–373.
4. Дубровна О. В., Лялько І. І. V Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Там само. — 2009. — 7, № 2. — С. 333–336.
5. Дубровна О. В., Лялько І. І. VI Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Там само. — 2010. — 8, № 2. — С. 353–357.
6. Дубровна О. В., Лялько І. І., Кунах В. А. VII Міжнародна наукова конференція «Фактори експериментальної еволюції організмів» // Там само. — 2011. — 9, № 2. — С. 313–319.
7. Дробик Н. М., Кунах В. А. Генетичні основи еволюції, селекції і біотехнології та проблеми біосферології (за матеріалами VIII Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», 23–27 вересня 2013 р., Алушта, Україна) // Там само. — 2011. — 9, № 2. — С. 313–319.
8. Кунах В. А. Від головного редактора. До читачів і авторів збірника — з нагоди 10-річчя виходу в світ першого тому // Фактори експериментальної еволюції організмів. — 2013. — 12. — С. 3–6.
9. Мосула М. З., Дробик Н. М., Кунах В. А. Актуальні проблеми сучасної генетики, селекції, біотехнології та еволюційної теорії (за матеріалами IX Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів», 22–26 вересня 2014 р., м. Умань, Черкаська обл., Україна) // Вісник Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. — 2014. — 12, № 2. — С. 290–297.